

МЕТОДИЧНИЙ ПІДХІД ДЛЯ ОТРИМАННЯ ІНТЕГРАЛЬНОЇ ОЦІНКИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ НА ОСНОВІ МЕТОДУ ЕНТРОПІЇ

БЕХТЕР Л. А.

УДК 338.246.87.001.8:631.11(477.64)

Бехтер Л. А. Методичний підхід для отримання інтегральної оцінки економічної безпеки сільськогосподарських підприємств на основі методу ентропії

У статті модифікована модель Хартмута Босселя «зірка орієнтирів» і методика оцінки рівня організації соціально-економічної системи на основі методу ентропії оцінки її стійкості. Проведено оцінку стійкості сільськогосподарських підприємств за індикаторами економічної безпеки. Розраховано інтегральний показник економічної безпеки. Наведено схему поквартального моніторингу економічної безпеки підприємств сільського господарства на основі методу ентропії оцінки її стійкості.

Ключові слова: економічна безпека, метод ентропії, інтегральна оцінка, Z-показник, поквартальний моніторинг.

Рис.: 3. **Табл.:** 4. **Формул.:** 1. **Бібл.:** 8.

Бехтер Лілія Анатоліївна – аспірантка, кафедра фінансів та кредиту, Запорізький національний університет (вул. Жуковського, 66, Запоріжжя, 69600, Україна)

E-mail: ergo20002007@rambler.ru

УДК 338.246.87.001.8:631.11(477.64)

Бехтер Л. А. Методический подход для получения интегральной оценки экономической безопасности сельскохозяйственных предприятий на основе метода энтропии

В статье модифицирована модель Хартмута Босселя «звезда ориентиров» и методика оценки уровня организации социально-экономической системы на основе метода энтропии оценки ее устойчивости. Проведена оценка устойчивости сельскохозяйственных предприятий по индикаторам экономической безопасности. Рассчитан интегральный показатель экономической безопасности. Приведена схема поквартального мониторинга экономической безопасности предприятий сельского хозяйства на основе метода энтропии оценки ее устойчивости.

Ключевые слова: экономическая безопасность, метод энтропии, интегральная оценка, Z-показатель, ежеквартальный мониторинг.

Рис.: 3. **Табл.:** 4. **Формул.:** 1. **Библ.:** 8.

Бехтер Лилия Анатольевна – аспирантка, кафедра финансов и кредита, Запорізький національний університет (вул. Жуковського, 66, Запоріжжя, 69600, Україна)

E-mail: ergo20002007@rambler.ru

UDC 338.246.87.001.8:631.11(477.64)

Behter L. A. Methodical Approach to Obtaining Integral Evaluation of Economic Safety of Agricultural Companies Using Entropy Method

The article modifies the model of Hartmut Bossel's «orientor star» and methods of evaluation of the level of organisation of a socio-economic system on the basis of the method of entropy of evaluation of its stability. It conducts evaluation of stability of agricultural companies by indicators of economic safety. It gives calculation of an integral indicator of economic safety and a scheme of quarterly monitoring of economic safety of agricultural companies on the basis of the method of entropy of evaluation of its stability.

Key words: economic safety, entropy method, integral evaluation, Z-indicator, quarterly monitoring.

Pic.: 3. **Tabl.:** 4. **Formulae:** 1. **Bibl.:** 8.

Behter Liliya A. – Postgraduate Student, Department of Finance and Credit, Zaporizhzhya National University (vul. Zhukovskogo, 66, Zaporizhzhya, 69600, Ukraine)

E-mail: ergo20002007@rambler.ru

Сьогодні як ніколи загострюється надзвичайно важливе питання забезпечення економічної безпеки сільськогосподарських підприємств України, що є одним з найважливіших національних пріоритетів і вимагає посиленої уваги представників владних структур, громадських і політичних рухів, науковців, широких кіл громадськості. Забезпечення економічної безпеки є гарантом державної незалежності України, умовою її сталого розвитку та зростання добробуту громадян.

Вагомий внесок у висвітлення проблем, пов'язаних із стійкістю економічного розвитку, й економічною безпекою підприємства зокрема, здійснено провідними зарубіжними і вітчизняними науковцями, серед яких Т. Г. Васильців [2], Л. І. Донець [3], Н. В. Ващенко [3], О. І. Захаров [4], П. Я. Пригунов [4], Ю. Г. Кім [5,6], О. А. Кириченко [6, 7], Г. В. Козаченко [8], С. М. Лаптев [7], О. М. Ляшенко [8], В. П. Пономарьов [8], В. С. Сідак [7] та інші.

В умовах прискорення темпів розвитку соціально-економічного середовища і наростання кризових проявів видається доцільним відстежувати стан економічної безпеки сільського господарства поквартально, щоб

управлінські рішення, що виробляються, носили адекватний і своєчасний характер. Для цих цілей модифікована модель Хартмута Босселя «зірка орієнтирів» і методика оцінки рівня організації соціально-економічної системи на основі методу ентропії оцінки її стійкості.

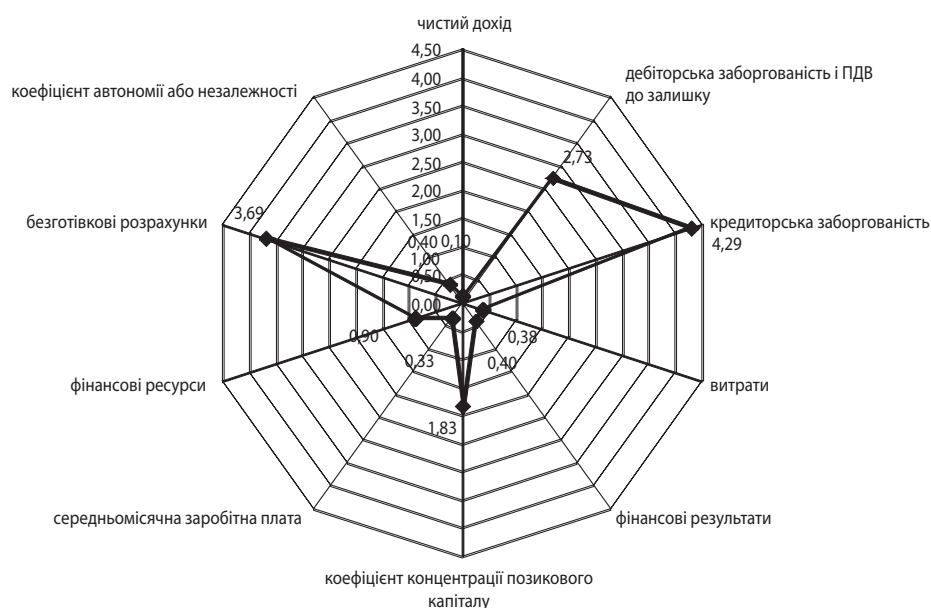
Розрахуємо індикатори економічної безпеки і визначимо її рівень для підприємства ЗАТ «Аграрний дім» (табл. 1).

Дані табл. 1 показують, що у 2011 р. порівняно з 2010 р. зріс чистий дохід по підприємству ЗАТ «Аграрний дім», знизилася дебіторська та кредиторська заборгованість, але при цьому значно зросли витрати. При цьому спостерігається незначне зростання середньомісячної заробітної плати при значному зростанні чистого доходу, що є погрозою для підприємства, негативним є також концентрація позикового капіталу.

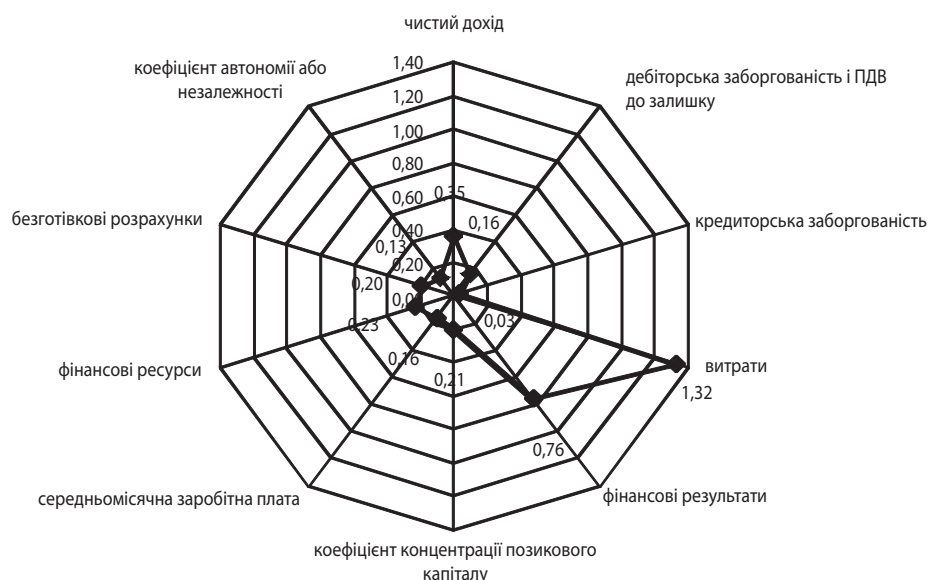
Результати розрахунку показників, що відображають рівень стійкості сільськогосподарського підприємства ЗАТ «Аграрний дім» за обраними індикаторами за 2008 та 2011 рр., представлено на рис. 1.

Індикатори економічної безпеки підприємства ЗАТ «Аграрний дім» за 2008 – 2011 рр.

№ п/п	Індикатори	2008 р.	2009 р.	2010 р.	2011 р.
1	Чистий дохід	0,10	0,19	0,24	0,35
2	Дебіторська заборгованість і ПДВ до залишку	2,73	0,33	12,31	0,16
3	Кредиторська заборгованість	4,29	0,43	0,16	0,03
4	Витрати	0,38	0,28	0,17	1,32
5	Фінансові результати	0,40	-2,19	4,81	0,76
6	Середньомісячна заробітна плата	0,33	0,06	0,11	0,16
7	Фінансові ресурси	0,90	0,23	0,12	0,23
8	Безготівкові розрахунки	3,69	0,42	0,53	0,20
9	Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	1,83	0,25	0,03	0,21
10	Коефіцієнт автономії або незалежності	0,40	0,27	0,02	0,13

а) 2008 рік

а) 2011 рік

Рис. 1. Оцінка стійкості сільськогосподарського підприємства ЗАТ «Аграрний дім» за індикаторами економічної безпеки у 2008 та 2011 рр.

Нами встановлено, що стійкість сільськогосподарського підприємства, а, отже, і якість управління сільськогосподарським підприємством підвищуються при зниженні її ентропії. Тобто, при ефективному управлінні значення індикаторів, що відображають рівень організації, повинне наближатися до нормативних значень.

Дослідження показали, що практично за усіма індикаторами економічної безпеки, а, отже, і стійкість сільськогосподарського підприємства ЗАТ «Аграрний дім» з позиції її забезпечення протягом 2008 – 2011 рр. знижується. При цьому кредиторська заборгованість у 2011 р. значно знизилася порівняно з 2008 р., що є позитивним для підприємства, але це не дозволило мати позитивну тенденцію щодо зростання інтегрального показника економічної безпеки.

Розрахуємо і покажемо на графіку (рис. 2) інтегральний показник економічної безпеки підприємства ЗАТ «Аграрний дім» за 2008 – 2011 рр. за формулою середньої геометричної:

$$III_{EB} = \sqrt[k]{Ind^{(1)} \cdot Ind^{(2)} \cdot \dots \cdot Ind^{(k)}},$$

де k – число індикаторів оцінки економічної безпеки.

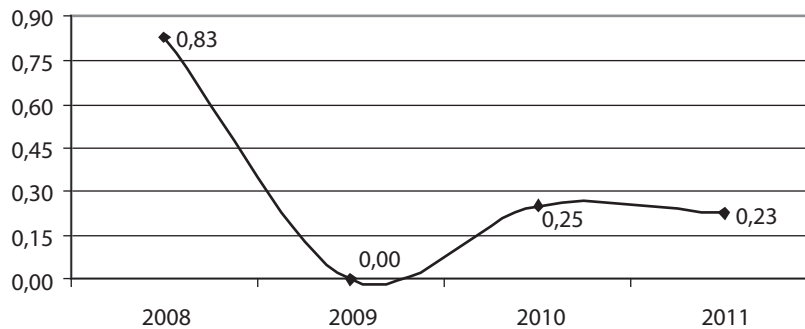

Рис. 2. Інтегральний показник економічної безпеки сільськогосподарського підприємства ЗАТ «Аграрний дім» у 2008 – 2011 рр.

Оскільки у 2010 р. підприємство мало збиток, то рівень економічної безпеки є мінімальним, що у процесі не дозволило нам розрахувати інтегральний показник економічної безпеки.

Економічний сенс інтегрального показника економічної безпеки по підприємству ЗАТ «Аграрний дім» показує, що підприємство у 2008 р. мало можливість нейтралізувати погрози на 83%, оскільки у 2009 р. підприємство мало дефіцит фінансових ресурсів і рівень безготівкових розрахунків знизився, що призвело до зниження коефіцієнта автономії, а рівень економічної безпеки з причини збиткової діяльності знизився до мінімального рівня. Після збиткового 2009 р. у 2010 р. під-

приємство отримало позитивний фінансовий результат і збільшило рівень безготівкових розрахунків до 0,53, що дозволило мати зростання інтегрального показника економічної безпеки ($III_{EB} = 0,25$).

У 2011 р. рівень безготівкових розрахунків порівняно з 2010 р. знизився на 32%, що призвело до зростання коефіцієнту концентрації позикового капіталу на 0,18, що є негативним для підприємства і відобразилося на зниженні інтегрального показника економічної безпеки.

Порівняємо інтегральний показник економічної безпеки (табл. 3), розрахований за пропонованою методикою із Z-показником, який розрахований (табл. 2) [1].

Виходячи з розрахунків за пропонованою методикою пропонуємо інтервали якісної оцінки інтегрального показника економічної безпеки сільськогосподарських підприємств (табл. 4).

Виходячи із запропонованого інтервалу та порівняння показників рівня економічної безпеки, що підприємство ЗАТ «Аграрний дім» у 2008 р. мало високий рівень економічної безпеки і за допомогою внутрішніх резервів нейтралізувати існуючі ризики. У 2009 р. ризики, що пов'язані з економічною безпекою, зросли, а

можливість їх нейтралізації знизилася, що в цілому негативно сказалося на інтегральному показнику економічної безпеки, який став мінімальним. У 2010 р. ситуація поліпшилася, але інтегральний показник економічної безпеки був на низькому рівні (див. табл. 4), у 2011 р. рівень економічної безпеки погіршився порівняно з 2010 р. і залишився на низькому рівні.

На рис. 3 наведено схему оцінки стійкості сільськогосподарських підприємств у кризових умовах на основі методу ентропії, яка, на наш погляд, здатна найбільш оперативним і об'єктивним відбивати ситуацію зважаючи на використання строгого математичного апарату.

Таблиця 2

Значення комплексного показника рівня економічної безпеки за 2008 – 2011 рр. чотирьох сільськогосподарських підприємств Запорізької області

Підприємство	Інтегральний показник рівня економічної безпеки підприємств (Z)			
	2008 р.	2009 р.	2010 р.	2011 р.
ТОВ «Агротех»	3,31	3,75	7,27	6,47
ЗАТ «Аграрний дім»	0,44	0,30	0,86	1,19
ФГ «Вікторія»	26,03	20,92	22,85	44,85
СВК «Орлянський»	–	11,09	23,92	18,75

Таблиця 3

Значення Z-показника та інтегрального показника економічної безпеки для сільськогосподарських підприємств Запорізької області у 2008 – 2011 рр.

Підприємство	Інтегральний показник рівня економічної безпеки підприємств							
	2008 р.		2009 р.		2010 р.		2011 р.	
	Z	Інтегральний	Z	Інтегральний	Z	Інтегральний	Z	Інтегральний
ТОВ «Агротех»	3,31		3,75		7,27		6,47	
ЗАТ «Аграрний дім»	0,44	0,83	0,30	0,0	0,86	0,25	1,19	0,23
ФГ «Вікторія»	26,03		20,92		22,85		44,85	
СВК «Орлянський»	–	11,09		23,92		18,75		

Таблиця 4

Інтервали якісної оцінки інтегрального показника рівня економічної безпеки

Рівень економічної безпеки	Незадовільний	Низький	Задовільний	Високий
Значення інтегрального показника	Від 0 до 0,1	Від 0,1 до 0,4	Від 0,4 до 0,8	Більше за 0,8

Рис. 3. Схема поквартального моніторингу економічної безпеки підприємств сільського господарства на основі методу ентропії оцінки її стійкості

Моніторинг економічної безпеки підприємств сільського господарства на базі пропонованого інструментарного апарату представляється сучасною методичною основою для вдосконалення систем управління підприємствами сільського господарства, а також оперативного відстежування виникаючих погроз.

ВИСНОВКИ

В умовах прискорення темпів розвитку соціально-економічного середовища і наростання кризових проявів представляється доцільним відстежувати стан економічної безпеки підприємств сільського господар-

ства поквартально, щоб управлінські рішення, які виробляються, носили адекватний і своєчасний характер. Для цих цілей модифіковані модель Хартмута Боссея «зірка орієнтирів» і методика оцінки рівня організації соціально-економічної системи на основі методу ентропії оцінки її стійкості і розроблено методичний підхід для отримання інтегральної оцінки економічної безпеки сільськогосподарських підприємств, який об'єктивно відображає рівень фінансової стійкості та рівень нейтралізації погроз економічної безпеки сільськогосподарських підприємств. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Бехтер Л. А. Стан економічної безпеки підприємств сільського господарства Запорізької області на основі оцінки їх фінансової складової / Л. А. Бехтер // Агросвіт. – 2012. – № 11. – С. 50 – 52.

2. Васильців Т. Г. Економічна безпека підприємництва України: стратегія та механізми зміцнення : монографія / Т. Г. Васильців. – Львів: Арал, 2008. – 384 с.

3. Донець Л. І. Економічна безпека підприємства : навч. посіб. / Л. І. Донець, Н. В. Ващенко. – К. : Центр учбової літератури, 2008. – 240 с.

4. Захаров О. І. Організація та управління економічною безпекою суб'єктів господарської діяльності : навч. посіб. / О. І. Захаров, П. Я. Пригунов. – К. : КНТ, 2008. – 257 с.

5. Кім Ю. Г. Управління системою фінансової безпеки підприємства: автореф. дис. на здобуття канд. екон. наук:

спец. 21.04. 02 «Економічна безпека суб'єктів господарської діяльності» / Ю. Г. Кім. – К., 2009. – 21 с.

6. Кириченко О. А. Методологічні основи економічної безпеки суб'єктів господарювання в трансформаційній економіці / О. А. Кириченко, Ю. Г. Кім // Актуальні проблеми економіки. – 2008. – № 12 (90). – С. 53 – 65.

7. Кириченко О. А. Проблеми управління економічною безпекою суб'єктів господарювання : монографія / О. А. Кириченко, В. С. Сідак, С. М. Лаптев та ін. – К. : Крок, 2008. – 423 с.

8. Козаченко Г. В. Економічна безпека підприємства: сутність та механізм забезпечення: монографія / Г. В. Козаченко, В. П. Пономарьов, О. М. Ляшенко. – К. : Лібра, 2003. – 280 с.

Рецензент: доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри фінансів та кредиту, декан економічного факультету Запорізького національного університету **Череп А. В.**

УДК 339.732.2(477)

ОСОБЛИВОСТІ ЗАЛУЧЕННЯ ТА СТИМУЛЮВАННЯ ІНОЗЕМНОГО ІНВЕСТУВАННЯ В УКРАЇНІ

ЧЕРНИШОВА Л. О., САЗОНОВА В. В.

УДК 339.732.2(477)

Чернишова Л. О., Сазонова В. В. Особливості залучення та стимулювання іноземного інвестування в Україні

У статті визначено необхідність розвитку іноземного інвестування в Україні. Проведено аналіз процесу залучення прямих іноземних капіталовкладень у вітчизняну економіку. Розглянуто головні проблеми погіршення інвестиційного клімату в державі. Запропоновано систему заходів стимулювання процесу залучення прямих іноземних інвестицій та усунення негативних тенденцій в економіці України.

Ключові слова: іноземні інвестиції, інвестиційний клімат, інвестування, інвестор, структура капіталовкладень, національна економіка.

Рис.: 2. **Бібл.:** 8.

Чернишова Лариса Олександрівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри міжнародної економіки, Харківський державний університет харчування та торгівлі (вул. Клоцьківська, 333, Харків, 61051, Україна)

E-mail: melnik_lara@mail.ru

Сазонова Вікторія Вікторівна – магістрант, Харківський державний університет харчування та торгівлі (вул. Клоцьківська, 333, Харків, 61051, Україна)

E-mail: vickt.sazonova@yandex.ru

УДК 339.732.2(477)

Чернышова Л. А., Сазонова В. В. Особенности привлечения и стимулирования иностранного инвестирования в Украине

В статье определена необходимость развития иностранного инвестирования в Украине. Проведен анализ процесса привлечения прямых иностранных капиталовложений в отечественную экономику. Рассмотрены основные проблемы ухудшения инвестиционного климата в государстве. Предложена система мер стимулирования процесса привлечения прямых иностранных инвестиций и устранения негативных тенденций в экономике Украины.

Ключевые слова: иностранные инвестиции, инвестиционный климат, инвестирование, инвестор, структура капиталовложений, национальная экономика

Рис.: 2. **Библ.:** 8.

Чернышова Лариса Алексеевна – кандидат экономических наук, доцент, доцент кафедры международной экономики, Харьковский государственный университет питания и торговли (ул. Клоцьківська, 333, Харьков, 61051, Украина)

E-mail: melnik_lara@mail.ru

Сазонова Виктория Викторовна – магистрант, Харьковский государственный университет питания и торговли (ул. Клоцьківська, 333, Харьков, 61051, Украина)

E-mail: vickt.sazonova@yandex.ru

UDC 339.732.2(477)

Chernyshova L. A., Sazonova V. V. Specific Features of Attraction and Stimulation of Foreign Investment in Ukraine

The article defines a necessity of development of foreign investing into Ukraine. It contains analysis of the process of attraction of direct foreign investments into domestic economy. It considers main problems of worsening the investment climate in the state and offers a system of measures for stimulation of the process of attraction of direct foreign investments and elimination of negative tendencies in the Ukrainian economy.

Key words: foreign investments, investment climate, investing, investor, investment structure, national economy

Pic.: 2. **Bibl.:** 8.

Chernyshova Larisa A. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of International Economics, Kharkiv State University of Food Technology and Trade (vul. Klochkivska, 333, Kharkiv, 61051, Ukraine)

E-mail: melnik_lara@mail.ru

Sazonova Viktoriya V. – Graduate Student, Kharkiv State University of Food Technology and Trade (vul. Klochkivska, 333, Kharkiv, 61051, Ukraine)

E-mail: vickt.sazonova@yandex.ru